

کەژان ئەسەدی:

سینەمای کوردی نەیتوانیوە وەک سینەمایەکی سەر بە خۆی جیهانی دەربەکەویت

کەژان ئەسەدی، کچە سینەماکار و شانۆکاری رۆژھەڵاتی کوردستان، ماوی ١٩ ساڵە وەک ئەکتەر لە دیان فیلمی سینەمایی و شانۆگری کوردیدا بەشداریکردووە، لە دیمانهێکی تایبەتدا بۆ گۆڤاری گولان، لە روانگەی خۆیەوە بە تێڕۆتەسەلی باس لە چەند لایەنێکی گرنگی کاری هونەری دەکات.

* ئایا لایەنە باشەکانی شانۆی کوردی چین؟

- شانۆی کوردستان گەشتووتە ناستیکی باش و ولاتانی دیکە شانۆی کوردییان دیو و خەلکی هەندیک لە ولاتانی دیکەش بۆ بینینی شانۆ، یان نمایش کردنی شانۆ ھاتووتە کوردستان، ئیمە نابێ حاشا لەو پەيوەندییەش بکەین کە لەم سالانەدا دروست بوو، من ئەمەسەل بیست رۆژ لەگەڵ چەند مامۆستایەکی کە لە فەڕانسەووە ھاتبوون کارم کرد، ئەمەش دووھەمین جارە لەگەڵ ستافیکی فەرەنسی کار دەکەم، شانۆ وای لە من کرد کە سەرەپای ئەوێ لە زمانی یەکتەر ناگەین، بەلام بە ئاسانی بەیەکەووە ئیش بکەین، ئەمەش رۆلی زمانی شانۆ و ھونەر دەرەخات. ئیمە فستیقایلی شانۆی نیودەولەتی سەرەقامان ھەیە، فستیقایلی شانۆی کوردیمان ھەیە، فستیقایلی شانۆی پارێزگاگانمان و زۆر فستیقایلی دیکەشمان ھەیە، ئەمە وەک رۆژھەلات، دیارە لە باشووری ئێمە فستیقالانە زۆرن.

* لە رووی جەماوەرییەو لە رۆژھەلاتی کوردستان تا

* رەوشی شانۆ و شانۆکاران لە رۆژھەلاتی کوردستان چۆن ھەڵدەسەنگێت؟

- نەک تەنیا لە کوردستان، بەلکۆ لە تەواوی ئێرانیشدا بارودۆخی شانۆ باش نییە، چونکە دەولەت و کاربەدەستان بە پێی پۆیست بایەخ بەم ھونەرە گرنگە نادەن و کەمتەرەخەمن. لە ماوەی چل سالی رابردوودا سیاسەتی کاربەدەستان لە ئێران تەنیا جەستەییەکی ماندوو و نەخۆشی لە شانۆ دروستکردووە، ئەگەر عەشق و ھۆگری ھونەرمەندان نەبایە، ئیستا شانۆ بووبوو ھونەریکی فەوتاری روو لە نەمان.

شانۆ ھونەریکە پۆیستی بە بایەخدان و سەرنج و پشتیوانی دارایی ھەیە، چ لە لایەن دەولەتەووە چ لە لایەن سپۆنسەرەووە وەک کەرتی تایبەت. لێرەدا دەبێ لە بیرمان نەچێت ھونەر بەگشتی و شانۆ بە تایبەتی پێش ئەوێ کاریکی ئابووری بێت، کاریکی فەرھەنگییە. گەرانیووەی سەرمايەیی شانۆ ئەو کاریگەرییە فەرھەنگی و ھونەرییە کە لەسەر کۆمەلگە و تاک دایەنێ و ئەمەش دەسکەوتیکی کەم نییە، جگە لەمانە راستییەکە ئێوەیە ئیمە چونکە وەک خۆبەخش بۆ ئەم ھونەرە و بۆ خەلک مایە دادەنێن، لە کاتەکانمان دەگوزەرێین و لە بەشە ئابووری و مادییەکەشی چاوپۆشیمان کردووە.

چەند سەرکەوتوون؟

- کاتىڭ كە سەرەكىترىن پىداويستى تاكەكان لە ناو كۆمەلگەى ئىمەدا جىيەجى نابىن، ئىتر شانو چاوەروانىيەكى ئەوتۆى لى ناكىت، ھەربۆيەش پىشكەوتنى شانو لە لاى ئىمە لاواز و ھىواشە و تاقەتتىكى زۆرى دەوت، بەلام ئىمەى چالاكانى شانو دلمان خۆشە بە بىنەرانمان و بەردەوام دەبى خەرىكى چالاكى بىن، ئۆقرە ناگرىن و بەردەوام ھەلەدەدەين ئەو دونيا جوانەى شانو جوانتر بەكىن.

* ئەو ئاستەنگانە چىن كە زياتر لەبوارى شانو دا رووبەرپوتان دەبنەو، بەتايبەتى ھونەرمەندە ئافرەتەكان؟

- ديارە كىشەى ئابوورى وەك ئاستەنگىكى سەرەكى زۆر زەقە، ئەوانەى كە لە شانو دا چالاكى دەنوئىن، لە رىڭگای ئەم ھونەرەو بۆيوى خۆيان دابىن ناكەن، بەلكو ھەمويان وەك ژيانى رۆژانە خەرىكى كارى دىكەن و شانو تەنيا خولپايەكى ھونەرى و تاكەكەسانەى ژيانانە، ھەرەھا نەبوونى پالېشتى ئابوورى چ لە لاىەن حكومەتەو و چ لە لاىەن كەرتى تايەتەو، يان رىخراوئىك كە پشگىرى بكات لەو ھونەرە، كىشەى سەرەكىيە، كىشەى سانسۆرىش كە ئاستەنگىكى گەورەيە لە ناو ئىراندا، چونكە زۆربەى دەقەكان سانسۆر دەكرىن و ھونەرمەندان ناتوانن بە دلى خۆيان دەقەكان بىنە سەر شانو، زۆرجار ئەوەى كە بىنەر دەبىيىت و دەبىيىستى، دەقەكى دەسكارى كراو بە دلى كاربەدەستانى حكومەت. كىشەى جلوبەرگ بەتايبەت بۆ ئافرەتان كىشەيەكى سەرەكىيە، ئەمە لە كاتىكدايە كە زۆرجار شانو كە ئەو ھەلەدەگرى كە دەبى بە جلىكى تايبەت و بە بى حىجاب رۆل بگىرەت، بەلام ئەو لە ئىران قەدەغەيە، وەك ئامارەم پىكرە ئەم كىشانە بۆ ئافرەتان دووقات زياترە لە پياوان.

*** لە ھەرىكى كوردستان كارت كەردو، ئىرە ئاستى ھونەر چۆن دەبىنى بەتايبەتى سىنەما و شانو؟**

- لە ھەرىكى كوردستان سانسۆر كەمترە و ھونەرمەندان لە حىجاب و ھەلپژاردنى دەق ئازادن، بەلام زۆر بە دلىيەو دەلیم ئەو بەرھەمانەى لە بوارى سىنەما لە رۆژھەلاتدا دىتە بەرھەم، قەت لە باشوور ناكىن و تەنانەت لە شانو دا ھەر بەم شۆويە.

* سەرپاى ئەو ئازادىيەى ھەيە لە ھەرىكى

كوردستان، ئايا كارە ھونەريەكان لە ئاستى پىويستدان؟

- زۆربەى ھونەرمەندان باس لە سىنەماى كوردى، يان سىنەماى كوردستان دەكەن، بەلام راستىيەكى لاى من سىنەماى كوردى بە واتايە بوونى نىيە. راستە لە كوردستان بەگشتى ھەندىك جار فىلمى باش دىتە بەرھەم، بەلام ئەمانە فىلمى كوردىن. سىنەماى كوردى واتايەكى بەرفراوانترى ھەيە، كە بە راى من تا ئىستا بوونىكى وەھاى نىيە. ئىمە دەولەتتىكى كوردىمان نىيە تا فىلمەكانمان بە ناوى كوردستانەو بەجىتە فستىقالە جىھانىيەكان، راستە بوونى دەولەت مەرجىكى لە سەداسەد نىيە بۆ سىنەمايەكى سەرەخۆ، بەلام زۆر كارىگەرە و تا ئىستاش سىنەمامان نەيتوانىو وەك سىنەمايەكى سەرەخۆى جىھانى دەركەوئ و ھەربۆيەش ئەو فىلمانەى دىنە بەرھەم تاكوترە و لىرە و لەوئ و لە بەشەكانى كوردستان و رەوتىكى بەردەوام نىيە.

* زۆر جار باس لە لاوازی سىنارىي دەكرىت، بەتايبەتى لە سىنەمادا، ئەم لاوازیيە ھۆكارەكى چىيە؟

- بەگشتى پىشكەوتنى ھونەر ھەموو بەيەكەو بەستراونەتەو، كاتى شانو باش دەبىت كە شانو نامەى باشت ھەبى. كاتىكىش شانو نامەى باشت دەبىت كە شانو نامەنوسى باشت لە پشت بىت، يان چىرۆك و رۆمانى زۆر باش لە ناو ئەدەبىياتدا ھەبىت، كە بتوانى بىيانكەيتە دەقى شانو، نووسەرى باش كاتىك بەرھەمى باش دەخولقەتتى كە ئىشى سەرەكىيە ئەو كەسە نووسىن بىت، ئىمە لە جىھاندا نووسەرى زۆر باشمان ھەيە كە تەنيا شانو نامەيان نووسىو و لەو بوارەشدا زۆر سەرکەوتو بوون وەك: ھارۆلد پىنتەر، ساموئل بىكىت، ئۆژن يونسكو و.. ھتد. بەلام بەداخەو ھىشتا لە ناو كوردستان نووسىن وەك پىشە نىيە و ھىشتا نووسەرى پروفىشنالمان نىيە.

* شانو، يان سىنەما لە كاميان زياتر خۆت دەدۆزىيەو و بۆچى؟

- من زۆر تىكەلى ھەردو بوارەكەم و ھەردووكىشيانم لا شىرىنە. شانو زمانىكى سادەيە بەلام ئەگەر ھەلەيەكت كەرد كاتت نىيە بۆ چارەسەر كەردنى ھەربۆيەش دەبى زۆر ھەستىار و ويا بىت. شانو وەك سىنەما نىيە كە چەندىن جار لەبەردەم

زۆرین و هەسار و سەگەکان و.. هتد. لە راستیدا هونەر دەتوانێ بۆ دەرخیستی نازار و کێشەکانی ژنان کاریگەرییەکی باشی ھەبێت و دواچاریش رەنگە بەشێک لە چارەسەرییەکان بخاتە روو.

* جوانیی رووخسار بۆ ئەکەتەر تا چەند گرنگ و پێویستە؟

- حاشای لێ ناکرێ، ھەموو تاکەکان جوانپەسەندن و ھەزی پێ دەکەن. ھەڵبەت جوانی شتێکی رەھا نییە کە ھەموو کەسەکان یەك شت و یەك شێوازیان پێ جوان بێت، جوانی ھەز و سەلیقەییە و زۆرجار تاکەکان لەسەر جوانیی شتێک، یان دیاردەییەك ھاوڕا نین. بەلام ئەوێ لە لای ھونەرمەند دەبێ بە جوانی دەرکەوتن ھونەرەکییەتی نەك جوانی روالەتی، واتە بۆ من ھونەر گرنگە نەك جوانیی روالەت و سیما.

* خۆشەویستی خۆت بۆ ھونەر چۆن وەسف دەکەیت؟

ھونەر واتە دیتن و دەرخیستی جیھان بە شێوێکی دیکە، بە شێوێکی جانتەر لەوێ ھەیە، ھونەر خولایەکی بۆ جیھانیکی جانتەر ئەگەرچی تەنیا لە خەیاڵیشدا بێت، جیھانیکی ھونەرمەند دەبینێت و دەرکی پێدەکات جیاوازتر لە جیھانی خەڵکانی ناسایی، ئەمە راستییەکی کە حاشای لێ ناکرێت. ھونەرمەندیش دەبێت ئەو شێوێکە بێنێت بگوازێتەوە بۆ بێنەر و بیسەر، یان پێی بلی کە دەکرێ جیھان بەم شێوێکە بێت.

* مەرجەکانت بۆ رازی بوون بە رۆلگیران لە سینەما و شانۆ چین؟

- ھەمیشە گوتوومە کە مەرجی من بۆ کارێکی ھونەری ئەوێ کە کارەکە لە گەڵ دەروون و رۆحی خۆمدا سازگار بێت و لە گەڵ بۆچوون و بریارەکانی خۆمدا بێت، یان بێ ریزی بە ئافەت و تاك و نیشتمان نەکات، ھەوێش دەدم ئەو کارە بەھێزبێت و ناوەرۆکی باشی ھەبێت.

* دوایین کاری ھونەریتان چییە؟

- دوایین کاری ھونەریم پڕۆژەیەکی شانۆییە، بۆیە دەلێم پڕۆژە چوونە بریارە لە زۆریی شارەکانی کوردستان نمایشی بکەین، ھەرەھا شانۆی (ناژاکس) کە ئەم ماوەیە لە شارەکانی بانە و سەقز و سەنە بەرپۆشمان برد، پڕۆژەیەکی باش بوو. ھەندیک کاری سینەمایی و شانۆیی دیکەشم بە دەستەوێ، کە ئەگەر دەرخیست ھەبوو دواتر لە کاتی خۆیدا باسیان لێو دەکەم.

کامیژادا دووپاتی بکەیتەو تا کارەکتەر باش دەربچێت، سینەما ئەو دەرخیست دەدات کە کارەکتەر بە باشترین شێو دەربکەوێت، بەلام لە شانۆدا بێنەر لە بەرامبەرت وەستاو، ھەرچیت کرد تازە بۆت ناگەرێتەو، ھەبۆیەش ھەستیاری تایبەت بە خۆی ھەیە. لە سینەمادا تۆ زیاتر دەناسرێ و بەردەنگ و بێنەرێکی زۆرتر ھەیە و دەرخیستی دەرکەوتنی زیاتر لە بەردەمدا. ھەرەھا لایەنی ئابوریی سینەما زۆر باشترە لە شانۆ، ئەمانە خالی بەھیزی سینەمان. بەلام بە رای من ھونەری راستەقینە شانۆییە، چونکە توانای ھونەری لەویدا دەرکەوێت، ھەموو کەس ناتوانێ دەمەدەست رۆلەر بگێرێت. راستەوخۆ و لە نزیکەو لە گەڵ بێنەر دەدوێت و پەویەندیت ھەیە، توانای ھونەرمەند لە شانۆدا وەك خۆی دەرکەوێت و ناتوانێ دەمامک بکات، زۆرکەس ھەن لە سینەمادا دەرکەون کە ھونەرێکیان پێ نیە بەلام ناتوانن لە شانۆدا دەرکەون چونکە لەوێ شارەزایی و ھونەری زۆری پێویستە. بە رای من ھەر ئەمەش خالی بەھیزی شانۆییە، کە دەبێت ھۆی ئەوێ لە سەرۆکی سینەماو بێت.

* ئایا ئافەتی کورد توانیویەتی لە رینگای ھونەرەو بەرجەستەیی ئیش و نازارەکانی ئافەتی کورد بکات؟

- بەشی زۆر سینەمای کوردی دەرخیستی ئیش و نازارەکانی خۆیەتی، تەنانتە فیلمە کوردییەکان زۆربەیان ھەر ئەو کێشە دەخەنە روو کە بەرۆکی کۆمەلگە و تاکی کوردی گرتو، ئافەتیش بێگومان ھەمیشە لە فیلمەکاندا رۆلی ھەبوو، بۆ نمونە: لە ناو کارەکانی یەلمازگۆنای فیلمی رینگا زیاتر لەوێ کێشە پیاوی کورد بخاتە روو کێشە ئافەتی کورد زەق دەکاتەو، چونکە لەویدا ئەوێ کە بە شێوێکی تراژیدی کۆتایی بە ژانی دیت، ئافەتە نەك پیاو. بەھەمان شێو لە فیلمەکانی بەھەمن قوبادیدا وەك (ساتیک بۆ مەستی ئەسپەکان، یان نیوێ مانگ، یان گۆرانییەکانی ولاتی دایک) ھەموو ئەوانە پێن لە کێشە و چەرمەسەری ئافەتی کورد. دوایین فیلم کە خۆم دەورم گێراوە باس لە نازایی و ژیری و بۆیە ئێنی کورد دەکات و ئەو کێشەکانی کە بەرھەروویان دەبێتەو. لە بواری شانۆشدا من بە دەگەن دەورێکم گێراو کە پەویەندی بە کێشە ئێنی کوردەو نەبووبێت، بۆ وێنە: شانۆی پاکیزە، یان دیلکراوەکان، یان داسی

سكارليت ژماره پيوانەيەکانی تیکوپیڤدا

خانمە ئەکتەری ناسراوی ئەمریکی سکارلیت جوھانسون بە فەرەمی توانیی ژمارەیی پيوانەیی لە میژووی سینەمای ئەمریکیدا تۆمار بکات، کاتیڤ بوو بە ئەو خانمە ئەکتەری کە دواي بەشداری کردنی لە دوايین فیلمی جیهانی مارفیل (Avengers: Endgame) زۆرتەین قازانجی لە میژوودا بەدەستەینا.

لە لایەکی دیکەو سکارلیتی تەمەن (۳۴) سال دەستی کرد بە وینەگرتنی فیلمیکی نوێ بە ناوی (Black Widow) و بریارە لە بەرامبەر بەشداریکردنی لەو فیلمە دا، بری بیست ملیۆن دۆلاری ئەمریکی وەرگیرێت، هەرچەندە پشتر خۆی داوای بری بیست و پینچ ملیۆنی کردبوو بۆ بەشداری کردن، ئەگەر لە کۆتاییدا توانیی ئەم برە پارە وەرگیرێت ئەوا دەبێتە یەکەم ئافەت لە میژووی سینەمای ئەمریکیدا کە زۆرتەین کرێ وەرگیرێت. (پێوەژنە رەشەکە) نازناوی کچە سیخووی ناسراو (ئاتاشا رۆمانۆف) ه کە لە سالی ۱۹۲۸ لە دایکبوو و یەکیەکە لە کەسایەتییە بەهێزەکان و خاوەن جەماوەری زۆر، بەتایبەتی دواي دەرکەوتنی لە فیلمی (Iron Man 2) و لە سالی ۲۰۱۲ لە فیلمی (The Avengers) دا دەرکەوت، سکارلیت رۆڵەکەیی بینی، دواتریش لە گشت فیلمەکانی کۆمپانیای (مارفل) دەرکەوت، بەلام لە هیچ فیلمیکی سەرەخۆیدا دەرئەکەوت تا بەم دوايە کۆمپانیای ناوبراو بریاریدا بە شیوەیەکی سەرەخۆ دەرکەوێت.

دوايین بەشی فیلمی (The Avengers) کە ئیستاش لە هۆڵەکانی سینەمای جیهانیدا بەردەوامە توانیویەتی سەرکەوتنیککی بێ وینە بەدەست بهێنێت و داھاتەکانی گەشتە ئاستیکی پيوانەیی.

دەنیز بە ھاندانی رق و قینە تۆمەتباردەکریت

دادگایەکی تورکی رۆژی هەشتی نۆفەمبەری داھاتووی دیاریکردوو بۆ ئەوێ خانمە ئەکتەری تورکی دەنیز جکیڕ لەبەردەم دادوەر ئامادەیی، بە مەبەستی دادگایی کردنی بە تۆمەتی (ھاندان بۆ کاری دوژمنکارانە و رق و قینە) دواي ئەوێ ھێرشێ کردە سەر چەند کچیکی بالاپۆش.

ھەرچەندە دەنیز ئەم تۆمەتانە رەت کردوو، بەلام داواکاری گشتییی تورکیا بریاری زیندانیکردنی ئەم خانمە ئەستێرە دەرکرد بۆ ماوەی شەش مانگ تا یەک سال، دواي ئەوێ چەند کچیکی بالاپۆش چەند بەلگەییەکیان پشکەش کرد کە تێیدا دەیسەلمێنن کە دەنیز ئیھانەي کردوون و ھانی رق و قینەي داوێ دژیان، ھاوکات دوو کارمەندی چیشخانەیکیش رووداوێکیان بینی و شاھەد حال بوون دژی دەنیز، ئەمە جگە لەوێ چەند تۆماریکی دەنگی و وینە پشکەش کران کە پێچەوانەي قسەکانی دەنیز بوون.

بەپێی وتەي یەکیەک لەو ئافەتانەي کە سکالایان دژی دەنیز بەرز کردۆتوو، رووداوێکە دەگەرێتوو بۆ ماوەیەکی پش ئیستا، کاتیڤ دەنیز بە سەرخۆشی رووی لە چەند ئافەتیککی بالا پۆش کرد و پێی وتن: چی دەکەن لێرە؟ ئایا ئیمە لە سعودیا دژین؟ بەلام دەنیز ئەم تۆمەتانەي لە بەیاننامەیککی رەسمیدا رەت کردوو و وتی: من لە ناھەنگی لە دایکبوونی یەکیەک لە ھاوڕیکانم بەشدار بووم و کاتیڤ خەریکی وینەگرتن بووم، ئەوان بێزاری خۆیان بەمە دەربری، ئەمەش وایکرد کە مشتومڕێک لە ئیوانمان دروستبوو، بەلام بە هیچ شیوەیک پەيوەندی بەشیو و جلوبەرگیانەو نەبوو.

دادگا لە مانگی نۆفەمبەری داھاتوو بریاری کۆتایی لەو بواری دەدات، ئەگەر بریارەکە لە دژی بیت، ئەوا کاریگەرییەکی زۆر دەکاتە سەر ناوبانگی دەنیز.

کچه ئێرانییهک هەرەشه له عەرشی ئیشواریا دەکات

ماوەی چەند سالیکیه (ئیشواریا رای) بۆتە خاوەن جەماوەریکی زۆر له سەرتاسەری جیهان، بەتایبەتی دواى ئەوەی له چەند فیلمیکی ھۆلیووددا دەرکەوت، ئەمەش وایکرد بێتە مانشتی رۆژنامە و گوڤار و میدیاکان، کە تەنانەت بچووکترین ھەوالیشیان لە بوارى ھونەرى و ژيانى تايبەتیدا بلأو دەرکەووە.

لە ئێستاشدا جارىکی دیکە ئیشواریا بۆتەو بە بابەتی میدیاکان، بەلام ئەم جارە پەيوەندى بە کارى ھونەرى و گرێبەست و وێنەگرتنى فیلم و بەشداریکردنى لە فېستیڤال و بۆنە ھونەرییەکاندا نییە، بەلکە بەشیوەیەکی جیاوازتر باس دەرکەوت، بەتایبەتی لە سۆشیال میدیا، چونکە ئافەرەتیکی دیکەى تا راددەیکى زۆر ھاوشیوەى دەرکەوتووە، ئەویش کچه مۆدیلى ئێرانى (ماھلاجى جابرى)یە، کە لە ئێستادا لە تۆرە کۆمەلایەتیەکان و سۆشیال میدیا خاوەن جەماوەریکی زۆر، تەنیا لە ئینستاتگرام رێژەى گۆرپینەوێ و وێنە و فیدیۆکانى

گەشتۆتە زیاتر لە سێ ملیۆن، بەیى چاودێرانى ئەو بوارەش ھۆکارى سەرەکیى ئەوێە کە لە زۆر روووە ھاوشیوەى ئیشواریا رایە، تەنانەت مالىەرى (Mensxp) لەدواى ئەنجامدانى

راپرسییەک وەک جوانترین ئافەرەتى جیهانى دەستنیشان کرد.

ئەم لیکچوونەوێ نیوانیان وایکردووە کە زۆر کەس پێیان وایە ماھلاجى دەتوانیت

لە داھاتوویەکی نزیکدا عەرشی جوانى بە ئیشواریا چۆل بکات.

تاکە جیاوازیى ئاشکرای نیوان ئیشواریا و ماھلاجى ئەوێە کە ئەو

کچه مۆدیلى سەرەرای جوانییە یى سنوورەکەى، بە پێچەوانەى

ئیشواریا زۆر جار پشت بە وروژاندن و خۆ رووت کردنەو

دەبەستت، لە کاتێکدا شاجوانى پشوووترى ھیندستان

و جیهان لەم روووە توانیویەتى ناوبانگی خۆی

بپارێزێت.